

Agata Tyburska

Zagrożenia bezpieczeństwa państwa – wybrane aspekty w kontekście bezpieczeństwa europejskiego

*Ci, którzy mają jasną wizję tego,
co ich czeka, skuteczniej poradzą sobie
z każdym zagrożeniem.*
Tukidydes

Wprowadzenie

Nadrzędnym celem polityki państwa jest zagwarantowanie obywatelom bezpieczeństwa stanowiącego podstawę harmonijnego rozwoju społeczeństwa, sprzyjającego rozwojowi cywilizacyjnemu państwa i narodu, a także skutecznej ochrony i obrony wartości interesów narodowych przed istniejącymi i możliwymi zagrożeniami zarówno militarnymi, jak i niemilitarnymi, wewnętrznymi i zewnętrznymi. Konieczność zapewnienia bezpieczeństwa traktowana jest jako urzeczywistnianie swoistej misji pełnionej przez organy państwa, samorządy, społeczeństwo i obywateli. Misja ta odnosi się zatem do dwóch podstawowych obszarów bezpieczeństwa. Pierwszy z nich obejmuje elementy związane z ochroną i obroną „wartości i interesów narodowych przed istniejącymi i potencjalnymi zagrożeniami”, drugi zaś dotyczy budowania „wewnętrznych i zewnętrznych warunków dla swobodnego rozwoju i sprostania wyzwa-

niom, jakie niesie dla narodu zmienność, nieprzewidywalność i postęp cywilizacyjny". Oba wymienione obszary są ściśle ze sobą powiązane, niejednokrotnie wzajemnie się przenikając.

Doświadczenia ostatnich lat wskazują, iż funkcjonujący dotychczas podział na: bezpieczeństwo publiczne, narodowe, państwowe, regionalne, ogólnościowe i globalne jest podziałem czysto akademickim, nieodpowiadającym charakterowi współczesnych zagrożeń. Czołowi politycy przyznają, że „granice pomiędzy bezpieczeństwem wewnętrznym i zewnętrznym, policją i wojskiem, zapobieganiem kryzysom oraz ich rozwiązywaniem, walką z kryminalną i finansową przestępczością, tropieniem terroryzmu i radzeniem sobie z upadłymi reżimami stają się sztuczne i niewyraźne”. Jednocześnie w literaturze przedmiotu coraz częściej dominują poglądy, że „bezpieczeństwo państw i narodów zależy od bezpieczeństwa światowego i odwrotnie”. Dlatego też strategia ochrony i obrony narodowej sprowadza się do wyboru zarówno cywilnych, jak i wojskowych, optymalnych środków oraz metod ochrony i obrony w zależności od powstałych lub przewidywanych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego.

Przyjęta „Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej” wskazuje podstawowe cele i zadania przewidziane do realizacji w ramach zapewnienia optymalnego poziomu bezpieczeństwa w różnych aspektach funkcjonowania państwa. Podkreślając rolę zintegrowanego podejścia do bezpieczeństwa państwa, „Strategia” wskazuje główne kierunki działań administracji publicznej, organizacji pozarządowych i obywateli w obszarach określonych jako bezpieczeństwo: zewnętrzne, wewnętrzne, militarne, społeczne, obywatelskie, ekonomiczne, ekologiczne, informacyjne i telekomunikacyjne.

W przypadku zaistnienia zagrożenia bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego czy też sytuacji stwarzających niebezpieczeństwo dla życia (zdrowia) ludzi, porządku prawnego, priorytetowym celem państwa jest utrzymanie zdolności do efektywnego reagowania, którego głównym celem jest powstrzymanie bezprawnych działań wywołujących zagrożenie. Konieczność utrzymania sprawności reagowania dotyczy również zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu, powstałych w wyniku klęsk żywiołowych, katastrof naturalnych i awarii technicznych. Zgodnie z przyjętymi kierunkami „Strategii”, kształtując bezpieczeństwo wewnętrzne, należy przede wszystkim uwzględnić konieczność stworzenia w Polsce zintegrowanego systemu zarządzania kryzysowego odpowiadającego wymogom i możliwościom technicznym XXI w. oraz zintegrowania działań prowadzonych na terenie Polski z przedsięwzięciami realizowanymi w NATO i Unii Europejskiej.

Zapewnienie optymalnego poziomu bezpieczeństwa dla wszystkich mieszkańców kraju wymaga uwzględnienia szeregu aspektów i precyzyjnego zdiagnozowania współczesnych zagrożeń. Dużo uwagi w tym zakresie poświęcić należy na: rozpoznanie możliwości wystąpienia zagrożeń terrorystycznych, organizację sprawnego przeciwdziałania nie tylko atakom terrorystycznym oraz możliwości ich zrealizowania, ale również niedopuszczenie do powstania tego typu zagrożenia, edukację społeczeństwa w zakresie reakcji, zachowań w przypadku zagrożenia, czy też zaistnienia ataku terrorystycznego, doskonalenie sprawności opartej na profesjonalizmie działania w sytuacjach kryzysowych tych wszystkich podmiotów (instytucji), do których obowiązków ustawowych należą działania w obszarach bezpieczeństwa i porządku, doskonalenie współdziałania pomiędzy służbami i organami odpowiedzialnymi za przeciwdziałanie zagrożeniom ze

szczególnym uwzględnieniem działań prowadzonych przez terrorystów, a także zapobieganie wszelkiego rodzaju zjawiskom stanowiącym zagrożenie dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa ze szczególnym naciskiem na zagrożenia skutkujące naruszeniem porządku konstytucyjnego, propagujące rasizm czy ideologie totalitarne.

Przyjmuje się, że człowiek stanowi zasadniczy i kluczowy podmiot, który warunkuje koncepcje, modele i systemy odnoszące się do obszarów bezpieczeństwa. Zagwarantowanie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa związane jest nie tylko z interesem państwa i narodu, ale wymogiem zrealizowania podstawowych potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnych w zakresie: zapewnienia niepodległości, nienaruszalności terytorialnej, wolności, bezpieczeństwa, poszanowania praw człowieka i obywatela, zachowania dziedzictwa narodowego oraz ochrony środowiska naturalnego w warunkach zrównoważonego rozwoju.

W dzisiejszych czasach społeczeństwo zasypywane jest lawiną informacji donoszących o zagrożeniach związanych z terroryzmem międzynarodowym, rozwojem przestępczości zorganizowanej, stosunkowo łatwym dostępem przestępców do broni masowego rażenia oraz środków ich przenoszenia, zagrożeniami wynikającymi z rozwoju technik informatycznych, epidemii nieuleczalnych chorób oraz anomalii pogodowych i katastrof ekologicznych.

Z tego też względu nadrzędnym celem strategicznym Rzeczypospolitej Polskiej jest zagwarantowanie „korzystnych i bezpiecznych warunków realizacji interesów narodowych poprzez eliminację zewnętrznych i wewnętrznych zagrożeń, redukcję ryzyka oraz odpowiednie oszacowanie podejmowanych wyzwań i umiejętne wykorzystywanie pojawiających się szans”. Jako główne cele strategiczne wyprowadzone z celu nadrzędnego przyjęto – oprócz zapewnienia wolności obywatelom, przestrzegania praw człowieka, niepodległości, nienaruszalności i suwerenności kraju – także zagwarantowanie bezpiecznych podstaw do normalnego życia i rozwoju oraz konieczność stworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego, cywilizacyjnego. W ramach wskazywanych priorytetów znalazł się również obowiązek państwa dotyczący zapewnienia ochrony majątku indywidualnego i zbiorowego w obszarze dziedzictwa narodowego oraz ochrona ludzi i środowiska naturalnego przed skutkami klęsk żywiołowych i katastrof wywołanych działaniem człowieka.

W sytuacji zacierania się granic pomiędzy postrzeganiem bezpieczeństwa zewnętrznego i wewnętrznego państwa pojawia się konieczność modyfikacji prowadzonej polityki państwa odnoszącej się do obszarów bezpieczeństwa narodowego. Zasada wskazująca na to, że skuteczność działania konkretnego państwa na zewnątrz uwarunkowana jest jakością wewnętrznego ładu politycznego, gospodarczego i społecznego danego kraju, wymusiła konieczność budowy zintegrowanego systemu bezpieczeństwa państwa. Potrzeba zintegrowanego podejścia do bezpieczeństwa wynika także z członkostwa Polski w NATO, Unii Europejskiej oraz przystąpienia do układu z Schengen.

Państwa Unii Europejskiej przywiązują olbrzymie znaczenie do ujednolicenia przepisów prawa w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Tworzenie ponadnarodowej polityki, strategii i programów dotyczących zagadnień bezpieczeństwa pozwala na odnalezienie wspólnych obszarów gwarantujących utrzymanie bezpieczeństwa wewnętrznego poszczególnych państw oraz zaprowadzenie międzynarodowego ładu.

Ochrona infrastruktury stanowiącej potencjał bezpieczeństwa państwa w aspekcie wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej

W interesie każdego rządu leży maksymalna ochrona infrastruktury stanowiącej potencjał bezpieczeństwa państwa. Ochrona ta sprowadza się głównie do zapobiegania zniszczeniu, uszkodzeniu, awarii lub zakłóceniu jej prawidłowego funkcjonowania będącego następstwem działania człowieka lub sił natury. Istotny w tym przypadku jest także czas, jakiego potrzebuje dane państwo na odbudowę zniszczonej infrastruktury, likwidację awarii, naprawę uszkodzonych elementów, inaczej mówiąc, przywrócenie właściwego funkcjonowania elementów infrastruktury „wrażliwej”.

Na szczególnie znaczenie odpowiedniego zabezpieczenia infrastruktury ważnej z punktu widzenia bezpieczeństwa obywateli państw członkowskich zwraca uwagę Komisja oraz Rada Europejska, opracowując koncepcję Europejskiego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (EPOIK).

W dokumentach Unii Europejskiej dla określenia infrastruktury stanowiącej potencjał bezpieczeństwa wspólnoty używane jest sformułowanie infrastruktura krytyczna. Przyjęta przez Radę Unii Europejskiej definicja tego pojęcia rozumie przez nie: „zasoby rzeczowe, usługi, urządzenia informatyczne, sieci i aktywa infrastrukturalne, których zakłócenie lub zniszczenie miałyby znaczący wpływ na najważniejsze funkcje społeczne, w tym łańcuch dostaw, zdrowie, bezpieczeństwo, ochronę, pomyślność gospodarczą lub społeczną obywateli lub funkcjonowanie wspólnoty lub należących do niej państw członkowskich”.

Znaczny poziom uogólnienia przyjęty przy definiowaniu infrastruktury krytycznej przekłada się na trudności w klasyfikowaniu obiektów, urządzeń czy obszarów stanowiących tego typu infrastrukturę.

Powołana do życia Europejska Strategia Bezpieczeństwa, określając rodzaje współczesnych zagrożeń, wskazuje na konieczność opracowania i przyjęcia odpowiedniego systemu pozwalającego na właściwy, szybki obieg informacji oraz koordynację działań pomiędzy państwami w zakresie ochrony najważniejszych obiektów (obszarów) infrastruktury krytycznej we wszystkich państwach członkowskich. Dodatkowo podkreśla się konieczność zintegrowania i skoordynowania działań poszczególnych państw Unii Europejskiej w zakresie zarządzania kryzysowego w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych o konsekwencjach transgranicznych.

W 2004 r. Rada Europejska zainicjowała przyjęcie przez Komisję komunikatu „Ochrona infrastruktury krytycznej w walce z terroryzmem”, w którym przedstawiono wnioski dotyczące unowocześnienia europejskich systemów zapobiegania zamachom terrorystycznym ukierunkowanym na obiekty, obszary i urządzenia stanowiące infrastrukturę krytyczną państw członkowskich. Dużo uwagi poświęcono także usprawnieniu gotowości i reakcji odpowiednich służb i instytucji w przypadku przeprowadzenia zamachu.

Jako specyficzny rodzaj infrastruktury krytycznej uznano także porty morskie i lotnicze. Zamachy terrorystyczne ukierunkowane na te obszary funkcjonowania państwa wymusiły konieczność podjęcia szczególnych środków ochrony nie tylko portów morskich i lotniczych, ale również samolotów i statków. Główny cel zabezpieczenia

tego typu obiektów infrastruktury krytycznej sprowadza się do wzmożenia ochrony statków, samolotów, portów morskich oraz obiektów lotniczych przed umyślnym działaniem mogącym wyrządzić szkodę statkom (samolotom) przeznaczonym do międzynarodowej (krajowej) żeglugi morskiej (powietrznej), ich pasażerom, ładunkom lub innym obiektom, obszarom czy urządzeniom bezpośrednio z nimi powiązanym (porty morskie, rzeczne, lotnicze itp.).

W 2005 r. Komisja Europejska wskazała na konieczność przygotowania Europejskiego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (EPOIK) uwzględniającego interdyscyplinarne podejście do zagrożeń infrastruktury krytycznej ze zwróceniem szczególnej uwagi na niebezpieczeństwa wynikające z terroryzmu. Podstawą do utworzenia Europejskiego Programu Ochrony Infrastruktury Krytycznej (EPOIK) oraz „Sieciowego systemu ostrzegania o zagrożeniach wymierzonych w infrastrukturę krytyczną” (CIWIN) stała się konieczność zapewnienia ochrony życia i mienia mieszkańców państw członkowskich przed zamachami terrorystycznymi, klęskami żywiołowymi i awariami technicznymi oraz zabezpieczenie przed skutkami tego typu zdarzeń. Zwrócono również uwagę na zagrożenia infrastruktury krytycznej wynikające z ludzkich zaniedbań, wypadków, piractwa komputerowego oraz działania przestępczego.

Europejski Program Ochrony Infrastruktury Krytycznej zbudowany został na sześciu podstawowych zasadach: pomocniczości, komplementarności, poufności, współpracy zainteresowanych stron, proporcjonalności oraz indywidualnego traktowania sektorów. Celem podjęcia zintegrowanych działań wszystkich państw członkowskich w zakresie ochrony infrastruktury krytycznej stało się takie jej zaprojektowanie, aby wszelkiego rodzaju zakłócenia, ograniczenia i trudności w prawidłowym funkcjonowaniu elementów infrastruktury były krótkotrwałe, rzadkie, a ich usunięcie nieskomplikowane.

Możliwości finansowania przedsięwzięć związanych z ochroną infrastruktury krytycznej wymusiły konieczność opracowania koncepcji wyodrębnienia w poszczególnych państwach członkowskich tych podmiotów infrastruktury, które stanowią największe znaczenie dla wspólnoty, a ich zniszczenie, uszkodzenie bądź zakłócenie funkcjonowania wpływałoby niekorzystnie na co najmniej dwa państwa członkowskie. Takie wyodrębnienie dotyczy także infrastruktury krytycznej, której naruszenie skutkować będzie negatywnymi następstwami w jednym państwie, ale jedynie w przypadku, gdy jest ona położona na terenie innego państwa wspólnoty. Tak wyodrębniona infrastruktura stanowiłaby Europejską Infrastrukturę Krytyczną (EIK), charakteryzującą się wzajemnymi powiązaniami i współzależnością pomiędzy „wrażliwymi” sektorami.

Przyjęte w tym obszarze standardy Unii Europejskiej dotyczyłyby procedur określania i klasyfikowania obiektów, obszarów, urządzeń jako krytycznych z punktu widzenia transgranicznych skutków wywołanych ich niesprawnościami. Do zadań państw członkowskich należałoby także wypracowanie jednolitych zasad obowiązujących przy ocenie potrzeb odnoszących się do podniesienia poziomu ochrony danego obiektu, obszaru lub urządzenia wytypowanego jako krytyczny z punktu widzenia bezpieczeństwa wspólnoty.

Dla usprawnienia współpracy w obszarze Europejskiej Infrastruktury Krytycznej zaproponowano wyznaczenie punktów kontaktowych w poszczególnych państwach wspólnoty, których zadaniem polega na koordynowaniu przedsięwzięć związanych z ochroną infrastruktury krytycznej na terenie danego państwa oraz współpraca z przedstawicielami innych państw, a także Radą i Komisją Europejską.

Istotnym filarem współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej w zakresie ochrony Europejskiej Infrastruktury Krytycznej jest także odpowiednio zorganizowany system wymiany informacji pomiędzy przedstawicielami władz państw członkowskich, przedstawicielami przemysłu oraz Komisją Europejską.

Należy podkreślić, że tylko część obiektów, obszarów i urządzeń tzw. „wrażliwych” znajdujących się na terenie państw wspólnoty znajdzie się w polu zainteresowań Komisji Europejskiej. W takiej sytuacji część podmiotów klasyfikowanych jako krytyczne może stanowić jedynie Krajową Infrastrukturę Krytyczną (KIK), która również wymaga odpowiedniego poziomu zabezpieczenia. Opracowanie odpowiedniej koncepcji ochrony w takich przypadkach wynikać będzie z zakresu i rozmiarów strat będących następstwem zakłócenia funkcjonowania elementów wchodzących w skład Krajowej Infrastruktury Krytycznej. Zakres strat odnoszących się do konkretnej infrastruktury krytycznej określany jest na podstawie wielkości obszaru geograficznego dotkniętego skutkami zakłóceń lub zniszczeń, a przejawiających się między innymi brakiem możliwości zrealizowania podstawowych potrzeb, ograniczeniem możliwości dostępu do dóbr lub usług będących następstwem niesprawności infrastruktury krytycznej. Jeśli chodzi o rozmiar strat, to są one z reguły określane przez pryzmat skutków społecznych, ekonomicznych, ekologicznych, politycznych, psychologicznych oraz zdrowotnych dotyczących obywateli danego państwa członkowskiego.

Odpowiednie zabezpieczenie Krajowej Infrastruktury Krytycznej to także wyzwanie dla wszystkich władz państw członkowskich, których rola nie powinna zamykać się na przewodniczeniu w pracach koncepcyjnych związanych z ochroną posiadanych obiektów infrastruktury krytycznej. Zaangażowanie administracji rządowej wiąże się także z usystematyzowaniem pojęć, uporządkowaniem regulacji prawnych, koordynowaniem prac wdrożeniowych oraz propagowaniem tzw. dobrych praktyk stosowanych w obszarze ochrony infrastruktury krytycznej.

Problematyka infrastruktury stanowiącej potencjał bezpieczeństwa i obronności państwa – trudności interpretacyjne

Jednym z elementów kształtujących poczucie bezpieczeństwa obywateli jest odpowiedni poziom zabezpieczenia infrastruktury stanowiącej potencjał danego państwa. Obecnie w Polsce funkcjonuje kilka określeń odnoszących się do obiektów, obszarów czy urządzeń składających się na potencjał bezpieczeństwa i obronności państwa. Jednym z nich jest określenie infrastruktura krytyczna. Najczęściej tym pojęciem określane są systemy i funkcjonujące w ich ramach obiekty, urządzenia i instalacje, a także usługi ważne z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa i obywateli. Zapewniają one jednocześnie sprawne funkcjonowanie organów administracji publicznej, instytucji i przedsiębiorców realizujących interesy państwa. Jako elementy stanowiące infrastrukturę krytyczną wymieniane są systemy: zaopatrzenia w energię i paliwa, łączności i sieci teleinformatyczne, finansowe, zaopatrzenia w żywność i wodę, ochrony zdrowia, transportowe i komunikacyjne, ratownicze, zapewniające ciągłość działania administracji publicznej, produkcji, składowania, przechowywania i stosowania sub-

stancji chemicznych i promieniotwórczych (rurociągi przesyłające substancje niebezpieczne).

Jak już wspomniano, w interesie każdego państwa leży maksymalna ochrona posiadanej infrastruktury krytycznej przed różnego rodzaju zagrożeniami, awariami, atakami (w tym terrorystycznymi), czy innymi zdarzeniami, które mogą zakłócać prawidłowe jej funkcjonowanie. W takich przypadkach ochrona infrastruktury krytycznej polega głównie na odpowiednim organizowaniu i prowadzeniu działań, które zapewnią prawidłowe funkcjonowanie systemów wchodzących w skład infrastruktury krytycznej, czy też szybkie ich odtworzenie w sytuacji zagrożenia.

Organizacja ochrony infrastruktury krytycznej wymaga nie tylko odpowiedniej organizacji, ale również racjonalnego planowania uwzględniającego możliwości wykorzystania dostępnych sił i środków. Plany te dotyczą oprócz zagrożeń związanych z reagowaniem w sytuacji kryzysowej także przedsięwzięcia dotyczące zapobiegania czynnikom wywołującym tego typu sytuacje. Obejmują również projekty związane z niebezpieczeństwami mogącymi wystąpić w czasie stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny oraz aspekty szybkiego odtwarzania i przywracania właściwego funkcjonowania infrastruktury krytycznej, której funkcjonowanie zostało w jakikolwiek sposób zaburzone, ograniczone lub uniemożliwione. W celu zapobiegania sytuacjom kryzysowym mającym wpływ m.in. na bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej czy też zaistnienia konieczności szybkiej i optymalnej reakcji w sytuacji powstałego zagrożenia powołano Narodowy System Pogotowia Kryzysowego (NSPK) oraz Rządowe Centrum Bezpieczeństwa. W ramach NSPK organy administracji rządowej wraz z Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej realizują zaplanowane działania w ramach przyjętych zadań i procedur.

Nieco inne ujęcie ochrony infrastruktury stanowiącej potencjał bezpieczeństwa i obronności państwa odnaleźć można w Ustawie o ochronie osób i mienia. Ustawa ta na określenie infrastruktury „wrażliwej” państwa przyjęła sformułowanie: „obszary, obiekty, urządzenia i transporty podlegające obowiązkowej ochronie”. Obowiązek wykonywania ochrony ustawa przypisuje specjalistycznym uzbrojonym formacjom ochronnym lub też poprzez wykorzystanie urządzeń zabezpieczenia technicznego. W praktyce obie te formy ochrony mogą być stosowane równolegle.

Podmiotami podlegającymi obowiązkowej ochronie są obszary określone przez ministrów, kierowników urzędów centralnych i wojewodów, które muszą być odpowiednio wydzielone i oznakowane.

Podobnie jak w przypadku infrastruktury krytycznej, także w odniesieniu do obszarów, obiektów, urządzeń i transportów podlegających obowiązkowej ochronie używane są różnego rodzaju klasyfikacje. Najczęściej stosowana systematyka wyróżnia cztery podstawowe grupy „obszarów, obiektów, urządzeń i transportów podlegających obowiązkowej ochronie”. Wyróżniono je z uwagi na: obronność państwa (1), ochronę interesu gospodarczego państwa (2), bezpieczeństwo publiczne (3) oraz ochronę innych ważnych interesów państwa (4).

W ramach grupy pierwszej wymieniane są zakłady produkcji specjalnej, a także podmioty prowadzące działalność naukowo-badawczą lub konstruktorską związaną z tego typu produkcją. Mieszczą się w niej również zakłady produkujące, remontujące czy też magazynujące uzbrojenie, urządzenia i sprzęt wojskowy oraz magazyny rezerw państwowych. Druga grupa obejmuje oprócz mających dla państwa znaczenie

strategiczne podmiotów związanych z wydobywaniem surowców mineralnych również porty morskie i lotnicze oraz banki i przedsiębiorstwa wytwarzające, przechowujące czy też transportujące w znacznej ilości wartości pieniężnych. Do trzeciej grupy zaliczono zakłady, obiekty i urządzenia, których działanie odgrywa istotną rolę dla właściwego funkcjonowania przede wszystkim dużych miast. Podkreśla się, że zniszczenia lub uszkodzenia mogące wystąpić w ramach tego typu podmiotów stanowią zagrożenie dla życia i zdrowia wielu ludzi. Zagrożenia te dotyczą szczególnie środowiska naturalnego związanego nie tylko z funkcjonowaniem elektrowni lub ciepłowni, ale również ujęć wody, wodociągów i oczyszczalni ścieków. W grupie tej znalazły się także podmioty, które w znacznej ilości stosują, produkują lub magazynują materiały jądrowe, źródła i odpady promieniotwórcze oraz materiały toksyczne, odurzające, wybuchowe lub chemiczne wykazujące dużą podatność pożarową lub wybuchową. Dla bezpieczeństwa publicznego olbrzymie znaczenie ma także odpowiednie zabezpieczenie rurociągów paliwowych, linii energetycznych i telekomunikacyjnych. Zagrożenie dla bezpieczeństwa mieszkańców, ich mienia i jednocześnie środowiska naturalnego mogą stanowić również niewłaściwie zabezpieczone lub uszkodzone zapory wodne i śluzy. Czwartą grupę dotyczącą ważnych interesów państwa stanowią przedsiębiorstwa specjalizujące się w unikalnej (rzadkiej) produkcji gospodarczej oraz obiekty i urządzenia telekomunikacyjne, pocztowe, telewizyjne i radiowe. Ze względu na olbrzymie znaczenie dziedzictwa narodowego w grupie tej znalazły się także muzea oraz obiekty kolekcjonujące dobra stanowiące o dorobku i kulturze narodu. W grupie tej umieszczono także archiwa państwowe gromadzące dokumenty istotne z punktu widzenia interesu państwa.

Kolejnym określeniem odnoszącym się do ochrony obiektów stanowiących potencjał bezpieczeństwa państwa jest sformułowanie „obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa państwa, w tym obronności” lub (zamiennie) „obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa i obronności państwa”.

Zgodnie z zapisem Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej wskazanie obiektów „szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa państwa – w tym obronności” – należy do zadań Rady Ministrów. Ponadto Rada Ministrów zobowiązana została do określenia, które obiekty spełniają kryterium związane z zapewnianiem bezpieczeństwa państwa i wpływają na jego obronność, co znalazło swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 24 czerwca 2003 r. w sprawie „obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony”. Rozporządzenie to dokonuje rozdzielenia „obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa oraz ich szczególnej ochrony” na dwie kategorie: obiekty kategorii I i obiekty kategorii II, wskazuje zadania odnoszące się do ich szczególnej ochrony oraz opisuje właściwości podmiotów zobowiązanych do uczestniczenia w tej szczególnej ochronie.

W ramach kategorii I wskazane są głównie elementy związane z potencjałem obronnym państwa: zakłady produkujące, remontujące, magazynujące uzbrojenie i sprzęt wojskowy, środki bojowe; prowadzące prace badawczo-rozwojowe oraz konstruktorskie w obszarze bezpieczeństwa i obronności państwa; magazyny rezerw państwowych (np. bazy, składy paliw płynnych, żywności, leków, materiałów sanitarnych); obiekty podległe lub nadzorowane przez Ministra Obrony Narodowej oraz obiekty in-

infrastruktur transportu samochodowego, kolejowego, lotniczego, morskiego, wodnego śródlądowego, drogownictwa, kolejnictwa i łączności; ośrodki dokumentacji geodezyjnej i kartograficznej; zapory wodne; urządzenia hydrotechniczne; obiekty należące do jednostek organizacyjnych Agencji Wywiadu, Narodowego Banku Polskiego, Banku Gospodarstwa Krajowego, Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych SA oraz Men-nicy Państwowej SA; obiekty telekomunikacyjne służące nadawaniu programów radio i telewizji publicznej, a także miejsca, w których następuje produkcja, stosowanie lub magazynowanie materiałów jądrowych czy też źródła i odpady promieniotwórcze.

Kategorii II przypisano obiekty związane z prawidłowym funkcjonowaniem admini-stracji publicznej, zapewnieniem odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz umożliwiające normalne funkcjonowanie społeczeństwu. Stąd też w katalogu tej kategorii znalazły się: obiekty organów, jednostek organizacyjnych pod-ległe lub nadzorowane przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji; obiekty jednostek organizacyjnych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Policji, Straży Gra-nicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz te, które znajdują się we właściwości Mi-nistra Sprawiedliwości, Służby Więziennej oraz jednostek organizacyjnych, które są podległe bądź nadzorowane przez Ministra Sprawiedliwości; zakłady związane z wy-dobywaniem kopalin podstawowych; obiekty (miejsca), w których są produkowane, stosowane lub magazynowane materiały stwarzające zagrożenie związane z pożarem lub wystąpieniem wybuchu, a także te, gdzie prowadzona jest działalność oparta na wykorzystywaniu toksycznych związków chemicznych i ich prekursorów, środków bio-logicznych, mikrobiologicznych, mikroorganizmów, toksyn i innych substancji powodu-jących zachorowania u ludzi lub/i zwierząt; elektrownie oraz inne obiekty elektroener-getyczne. Do kategorii II zalicza się jeszcze inne obiekty znajdujące się we właściwości organów administracji rządowej lub też organów jednostek samorządu terytorial-nego, formacji, instytucji państwowych, a także prywatnych przedsiębiorców.

Wskazany akt normatywny określa także podmioty ustalające wykaz obiektów uznanych za „szczególnie ważne dla bezpieczeństwa i obronności państwa” oraz określa, na czym polega przygotowanie i prowadzenie ochrony we wskazanych kate-goriach obiektów. Aby dany element stanowiący potencjał bezpieczeństwa państwa znalazł się w wykazie Rady Ministrów, muszą zostać złożone wnioski sporządzone przez uprawnione podmioty. Do podmiotów tych należy: Szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, poszczególni ministrowie, przewodniczący komitetów wchodzących w skład Rady Ministrów, Prezes Narodowego Banku Polskiego, Prezes Zarządu Banku Gospodarstwa Krajowego, a także wojewodowie.

Podsumowanie

Każde państwo, realizując własną politykę, tworzy określone struktury pozwalające na zarządzanie bezpieczeństwem. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej wskazuje or-gany i instytucje należące do władz ustawodawczych, wykonawczych i sędziowskich, które kształtując politykę bezpieczeństwa, są jednocześnie odpowiedzialne za bezpie-czeństwo kraju. Szczególne znaczenie w tym zakresie mają: Prezydent, Parlament, Rada Ministrów oraz centralne organy administracji rządowej, a także siły zbrojne

oraz służby i instytucje rządowe odpowiedzialne za bezpieczeństwo publiczne, zapobieganie i przeciwdziałanie pojawiającym się zagrożeniom, prowadzenie działań ratowniczych oraz ochrony ludności i mienia w sytuacji zaistnienia zdarzeń nadzwyczajnych.

Odpowiednio zbudowane struktury tworzą system bezpieczeństwa państwa, którego efektywność i niezawodność zależy nie tylko od poziomu funkcjonowania poszczególnych organów, podmiotów stanowiących ogniwa systemu, ale który również uwarunkowany jest kompetencjami poszczególnych podmiotów oraz procedurami określającymi obszary i zasady ich współdziałania. Istotnym elementem wpływającym na efektywność systemu bezpieczeństwa państwa jest także zdolność do koordynacji i integracji działań podejmowanych przez poszczególne organy, instytucje i służby danego państwa.

Spełnienie oczekiwań społeczeństwa co do sfery bezpieczeństwa stanowi dziś trudne wyzwanie dla elit rządzących z uwagi na ponadnarodowy charakter współczesnych zagrożeń. Postępująca globalizacja powoduje, że problemy związane z zapewnieniem bezpieczeństwa w jednym państwie przekładają się nie tylko na zagrożenia dotyczące państw ościennych, ale również tych, które funkcjonują w regionie, na danym kontynencie lub też przenoszą się na drugą półkulę, przekształcając się w zagrożenie światowe.

W związku z powierzeniem Polsce i Ukrainie organizacji Mistrzostw Europy w piłce nożnej zapewnienie bezpieczeństwa podczas tak dużej imprezy masowej stanowi jedno z głównych wyzwań postawionych polskiemu państwu w 2012 r. Zagwarantowanie bezpieczeństwa podczas EURO 2012 dotyczyć będzie nie tylko stadionów i terenów do nich przyległych, które w tej sytuacji stanowią będą infrastrukturę „wrażliwą”, ale również miejsc przyjazdu kibiców, ekip sportowych, dziennikarzy do Polski (dworce, lotniska), miejsc gromadzenia się kibiców, którzy będą oglądali mecze poza stadionami (ogródki piwne, puby, kluby itp.), tras ich przejazdu pomiędzy miastami, które będą gospodarzami poszczególnych rozgrywek.

Należy również podkreślić, iż ochrona obiektów, obszarów, urządzeń „stanowiących potencjał bezpieczeństwa i obronności państwa” coraz częściej opierać się będzie nie tylko na standardach wypracowanych w danym państwie. Zagrożenia wynikające ze zjawiska światowego terroryzmu wymagają nie tylko interdyscyplinarnego, ale również międzynarodowego podejścia do problemu ochrony. Wypracowanie skutecznych zabezpieczeń opartych na sprawnym systemie wzajemnego informowania i ostrzegania, a także troska o możliwie rzadkie, krótkotrwałe oraz sprawne opanowanie i odizolowanie miejsc ataków (awarii) na obiekty infrastruktury „wrażliwej”, wymagają podjęcia wspólnych przedsięwzięć i procedur obowiązujących nie tylko w krajach członkowskich, ale także w całym współczesnym świecie.

Bibliografia

Administracja publiczna w systemie przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom dla ludzi i środowiska, red. K. Liedel, J. Prońko, B. Wiśniewski, Bielsko-Biała 2007.

Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku. Wyzwania i strategie, red. R. Jakubczak, J. Flis, Warszawa 2006.

Hormon C., *Terrorism today*, London – New York 2008.

Jałoszyński K., *Koncepcja współczesnych działań antyterrorystycznych. Rozprawa habilitacyjna*, „Zeszyty Naukowe Akademii Obrony Narodowej”, Warszawa 2003.

Jasiński F., Mordwa M., *Ochrona infrastruktury krytycznej w Unii Europejskiej*, „Wspólnoty Europejskie” 2006, nr 2, s. 53–58.

Kubiak K., Makowski A., Mickiewicz P., *Polska wobec zagrożeń terroryzmem morskim*, Warszawa 2005.

Kubiak K., *Podstawowe uwarunkowania działalności terrorystycznej na obszarach morskich*, „Terroryzm” 2008, nr 3, s. 24–28.

Maliszewski W.J., *Bezpieczeństwo człowieka i zbiorowości społecznych*, Bydgoszcz 2005.

McEntire D.A., *Introduction to homeland security: understanding terrorism with an emergency management perspective*, New York 2009.

Obrona narodowa w tworzeniu bezpieczeństwa Polski w XX wieku, red. R. Jakubczak, A. Skrabacz, K. Gąsiorek, Warszawa 2008.

Perycz E., *Problemy infrastruktury w prognozach*, „Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania w Gdańsku” 2004, z. 1, s. 169–172.

Podstawy bezpieczeństwa narodowego Polski w erze globalizacji, red. R. Jakubczyk, J. Marczak, K. Gąsiorek, W. Jakubczak, Warszawa 2008.

Polska i świat wobec wyzwań współczesności. Aspekty polityczne, ekonomiczne i formalnoprawne, red. W. Guzicki, D. Guzicka, Toruń 2008.

Realizacja zadań bezpieczeństwa przez samorząd terytorialny, red. W. Kitler, Z. Piątek, Sandomierz 2006.

Samorząd terytorialny w obronie narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, red. W. Kitler, Warszawa 2005.

Szewczyk T., *Ochrona infrastruktury krytycznej. Nowe zagrożenia – nowe wyzwania*, „Przegląd Pożarniczy” 2006, nr 9, s. 40–41.

Śmiałek W., Tymanowski J., *Bezpieczeństwo państw i narodów w procesie integracji europejskiej*, Toruń 2002.

Tyburska A., Nepalski M., *Ochrona infrastruktury krytycznej. Podstawowa wiedza i akty prawne*, Szczytno 2009.

Tyburska A., *Bezpieczeństwo publiczne i ochrona obywateli w ujęciu policyjnym*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2008, nr 172 K/2, s. 183–200.

Tyburska A., *Kierowanie w Policji – wybrane zagadnienia w aspekcie bezpieczeństwa narodowego*, [w:] *Kierowanie bezpieczeństwem narodowym*, red. B. Zdrodowski, B. Wiśniewski, Warszawa 2008, s. 163–174.

Wojskowe wsparcie władz cywilnych i społeczeństwa, red. K. Gąsiorek, W. Kitler, Warszawa 2005.

Wolanin J., *Zarys teorii bezpieczeństwa obywateli. Ochrona ludności na czas pokoju*, Warszawa 2005.

Zalewski S., *Administracja rządowa wobec wyzwań bezpieczeństwa państwa*, Białsko-Biała 2007.

Zarządzanie kryzysowe w Polsce, red. M. Jabłonowski, L. Smolak, Pułtusk 2007.

Zięba R., *Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Unii Europejskiej*, Warszawa 2007.